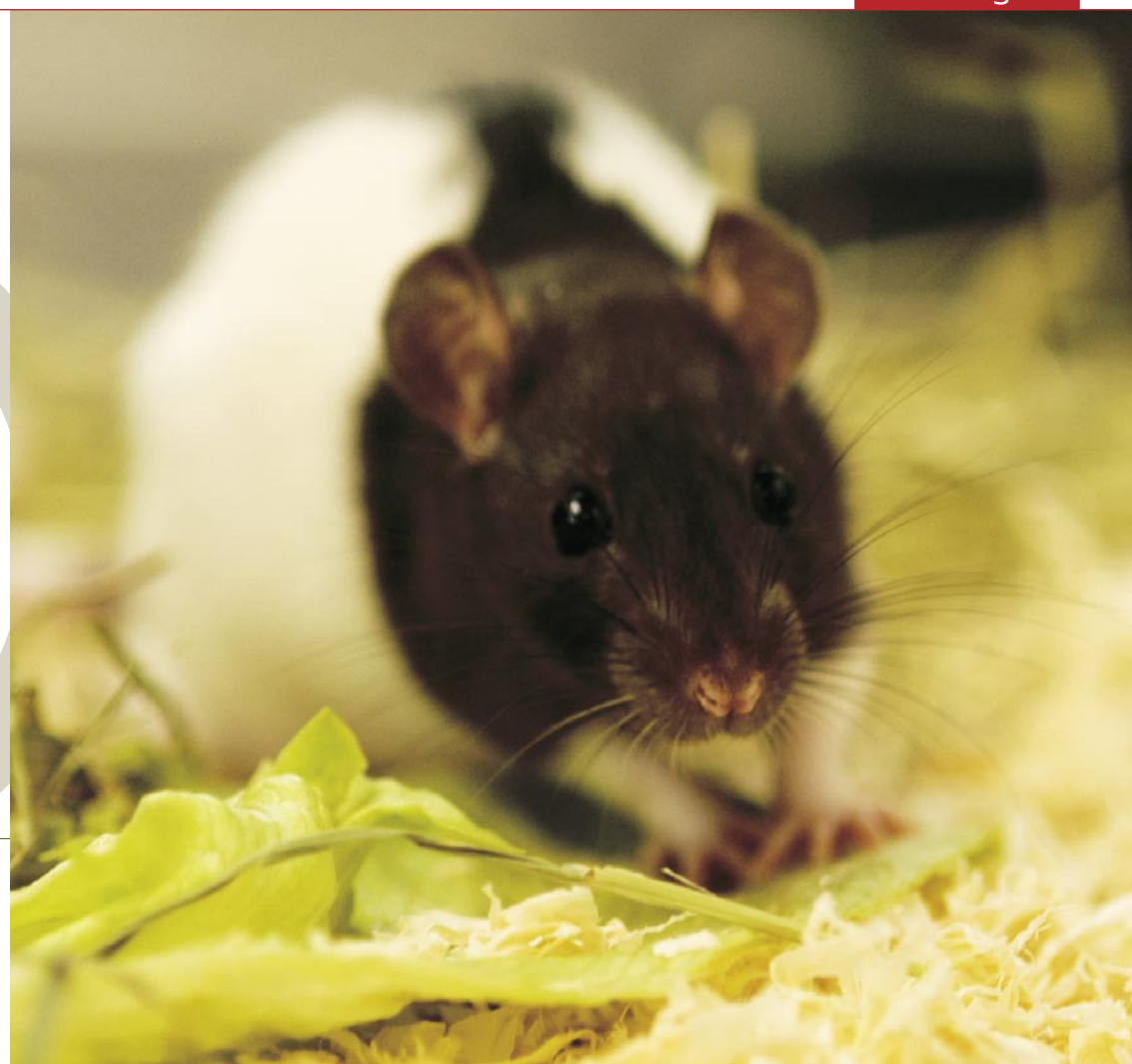

Veiledning om hold av rotte

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Denne brosjyren er utarbeidet av Mattilsynet i samarbeid med Norsk Tamrotteforening (NTF)

www.mattilsynet.no

Norsk Tamrotteforening (NTF): www.tamrotter.com e-post: nrf@tamrotter.com

Til dyreeiere og de som tenker på å bli det

Å holde kjæledyr medfører et stort ansvar. Et dyr er ikke en ”bruk og kast” vare, men et levende, følende individ som må behandles med omsorg og respekt for sin egenart. Som dyreeier må du spørre: hva kan jeg gjøre for at dyret får et godt liv, sett med dyrets øyne? Tenk nøye gjennom om et kjæledyr passer inn i ditt daglige liv. Hvis du velger å bli dyreeier har du ansvar for:

...å skaffe deg kunnskap om dyrets behov

Kjæledyr har behov for aktivisering og et levested som er tilpasset arten. Dyreartens levested i naturen gir en pekepinn om hvilke behov kjæledyret ditt har, for eksempel å være sammen med andre dyr av samme art, ha mulighet for å gjemme seg på et trygt sted eller å utforske nye miljøer. Hvis dyret ikke får oppfylt sine naturlige behov vil det føre til dårlig velferd. Dyr som kjeder seg, er ensomme, utrygge eller frustrert på annen måte kan utvikle atferdsforstyrrelser som overdreven aggresjon, urolighet eller slikking/plukking av pels/fjær. Sett deg grundig inn i hvilke behov kjæledyret ditt har ved å lese litteratur om arten.

...å aktivt forebygge sykdom, skade og smerte hos dyret

Som eier har man ansvar for å forebygge sykdom, hindre spredning av eventuell smitte, og begrense dyrets lidelse hvis det blir sykt eller skadet. Dette innebærer å vurdere om veterinær bør konsulteres. Noen ganger kan det forsvarlige være å avlive et lidende dyr fremfor å utsette det for langvarig smertefull behandling. Dette kan veterinæren hjelpe deg å vurdere. Avlivning av kjæledyr skal bare utføres av veterinær eller andre personer som vet hvordan dyret skal avlives momentant, uten å utsettes for lidelse.

Andre ting å tenke over:

Barn og dyr – Ikke alle dyr egner seg for barnefamilier. Barn må lære at dyr skal behandles forsiktig, og at dyr ikke er leker.

Godt naboskap – Kjæledyr kan oppfattes sjenerende av naboer, men et velfungerende dyrehold medfører sjelden alvorlige konflikter. Vis hensyn.

Ansvarlig avl – Bare friske, velfungerende dyr bør brukes i avl. Ukritisk avl kan føre til genetiske defekter som igjen kan føre til lidelse for dyrene. Velg alltid et friskt og velfungerende dyr som kjæledyr og forebygg uønsket formering. Husk at du som dyreeier har ansvar for at dyrets eventuelle unger får gode hjem.

Hilsen Mattilsynet

Kjæledyrrottene er av arten brunrotte, Rattus norvegicus, som er den samme arten som man vanligvis finner ute i naturen og i forskningslaboratorier.

Rottas biologi og atferd

Rottene tilhører den største familien innen slekten gnagere, sammen med bl.a. mus, lemen, hamstere, ørkenrotter og vånd. Kjæledyrrottene er av arten brunrotte, *Rattus norvegicus*, som er den samme arten som man vanligvis finner ute i naturen og i forskningslaboratorier. Brunrotta har langt på vei utkonkurrert svartrotta, *Rattus rattus*, i Norden, delvis fordi den er mindre folkesky og har høyere utviklet sosial oppførsel. Å holde rotter som kjæledyr er en interessant, men krevende hobby. Rotter er svært intelligente, noe som gjør at de eger seg godt til vitenskapelige atferdsstudier. Det betyr også at rotter i fangenskap skal ha noe å beskjeftige seg med, ellers vil de fort mistrives. Mye plass, klatremuligheter og gjemmesteder er nødvendig for rotter. De er også veldig glade i kontakt med mennesker, og krever at du bruker en times tid eller mer på sosialisering hver dag. Rotter eger seg godt til barn som ønsker seg et aktivt og spennende dyr de kan få litt kontakt med, men de er ikke utpregede "kosedyr". Husk at selv når kjæledyr anskaffes til barn er det de voksne som må ta hovedansvaret for dyrets velferd.

Den ville brunrotta er vanligvis fra 250-600 gram, hannene er større enn hunnene. Kroppslengden er mellom 11-28 cm, halelengden er mellom 9-23 cm. Halen er vanligvis kortere enn kroppen. De er fra naturens side brune med lys underside, men mange års avl i laboratorier har utviklet mange forskjellige farger og tegninger hos rottene i fangenskap.

I naturen lever rotter i underjordiske ganger med flere rom som tjener ulike formål, og ofte med flere inn- og utganger. Rotter lever i flokker eller storfamilier hvor slåssing tilhører sjeldenhetene. De har rangordning i flokken og lever et svært sosialt liv hvor de gjerne hjelper hverandre med ungepass og pelsstell og legger seg tett sammen når de skal sove. Siden rotter lever naturlig i flokk bør man ikke holde ei rotte alene, men holde minst to av samme kjønn sammen. Både hunnrotter og hannrotter finner seg godt tilrette i flokker med samme kjønn. Selv om rottene i naturen er hardføre og veldig tilpasningsdyktige, har mange års domestisering gjort de tamme rottene langt mer følsomme overfor skiftende temperaturer og smittsomme sykdommer. Vær derfor forberedt på at de tamme rottene ikke lever mer enn gjennomsnittlig 2 år, selv om noen få kan bli nærmere 3 år.

Siden rotter lever naturlig i flokk bør man ikke holde ei rotte alene, men holde minst to av samme kjønn sammen.

Hva du bør tenke over - før du skaffer deg rotte

Som nevnt bør rotter alltid holdes i par eller grupper av samme kjønn. Om det skal være hanner eller hunner avhenger av hva du foretrekker. Hannene er ofte rolige og bedagelige, mens hunnene gjerne er mer aktive. Rotter skal ikke holdes i samme bur som andre arter av dyr, da de kan finne på å skade andre smågnagere hvis de får sjansen til det.

Rotter er dessverre ofte plaget med sykdommer som luftveisinfeksjoner og svulster, så vær forberedt på et par dyrlegebesøk. Ta kontakt med veterinærene i ditt nærområde og forhør deg om hvem som har ekspertise på rotter. Kjøper du rotter fra en oppdretter kan denne ofte gi opplysninger om hvilke dyrleger som behandler rotter og hvilke sykdommer det er risiko for i slekten.

Rotter selges i dyrebutikken eller man kan kjøpe direkte fra oppdrettere. Fordelen med å kjøpe fra en god oppdretter er at disse ofte vil være mer kritisk til hvilke rotter som blir brukt i avl, og sjansen for syke rotter er derfor mindre enn ved tilfeldig avl. Hos oppdrettere blir ungene skilt i hanner og hunner når de er ca. 5 uker gamle for å unngå uønskede graviditeter. Dersom du kjøper fra dyrebutikk så pass på at hannrotter og hunnrotter bor i hvert sitt bur i butikken slik at du ikke risikerer å komme hjem med en gravid hunn. Ulempene med å kjøpe fra oppdretter er at mange har ventelister på unger og har få kull pr. år, så du kan måtte vente en stund før du finner en oppdretter med ledige unger. Ta derfor gjerne kontakt med en oppdretter så tidlig som mulig. Oppdrettere tar også gjerne en litt høyere pris for rottene enn dyrebutikkene, normalt rundt 100-150 kroner. Det hender også at oppdrettere leverer rotter til dyrebutikker.

En rotteunge er klar til å flytte fra mor når den er ca. 5 uker gammel, og blir også ofte kjønnsmoden ved denne alderen. Rotteungen vil vokse en god del de neste månedene og vil være fullvoksen når den er ca. 5 mnd.

Rottene i ferien

Før du bestemmer deg for å kjøpe rotte må du også tenke på hva du skal gjøre i ferier og når du er bortreist. Det beste er å ha noen kjente som kan passe rottene for deg. Planlegg i god tid og velg en ansvarlig person som du gir nøye instruksjoner om de daglige rutiner for fôring og stell. Oppgi også telefonnummer til dyrlege i tilfelle noe uforutsett skulle skje. La aldri rotter være alene hjemme i mer enn et døgn, og sørg for at de har nok vann og mat tilgjengelig. Noen dyrebutikker og

Rotter er spesielt utsatt for luftveislidelser, og man må derfor ta hensyn til dette når man plasserer buret. Plasser buret på et rolig sted uten kulde, hete, trekk eller direkte sollys.

veterinærer tilbyr å passe rotter i ferier, sjekk der du bor. Velger man å ta med dyrene på ferie må man påse at dyrene skånes for belastninger som trekk, svært høye eller lave temperaturer, mye uro og støy. Dyr som ikke er i topp kondisjon og dyr med diende unger må ikke utsettes for transport eller andre stressende begivenheter.

Krav til levested og nødvendig utstyr

Buret

Et passende bur for rotter bør være så romslig som mulig og helst med klatremuligheter. Et bur på 70x50x80 cm er en god størrelse for to middels aktive rotter. Nødvendig størrelse på buret vil også avhenge av hvor mye rottene får være ute av buret. Rottene bør få komme ut av buret minst en time pr. dag og tilbringe tid sammen med deg. Gitteravstanden bør ikke være større enn 1-1,5 cm, spesielt ikke hvis det skal bo rotteunger i buret. Buret bør ikke være for luftig, men heller inneholde en del skjulesteder hvor rottene kan gjemme seg og føle seg trygge.

Rotter er spesielt utsatt for luftveislidelser, og man må derfor ta hensyn til dette når man plasserer buret. Plasser buret på et rolig sted uten kulde, hete, trekk eller direkte sollys. Temperaturen bør være jevn, rundt 20-22 grader, og lysnivået moderat. Akvarium er ikke å anbefale som rottebur fordi luftingen ofte blir for dårlig og luftfuktigheten for høy. Kanin- og marsvinbur er gjerne for lave, uten særlig klatremulighet for rotter. Buret kan gjerne innredes med ting som kan aktivisere rottene, som sovehus med bolmateriale (for eksempel papirhåndklær eller stoffrester), vippehusker, løpehjul, rør, stiger, klatretau, greiner og selvsagt også matskål og drikkeflaske.

Rengjøring

Hele buret bør renses og vaskes minst én gang i uka, og ellers så ofte som nødvendig for å forhindre lukt. Som strø i buret kan det brukes spon av harde tresorter (f.eks. osp), biostrø (pelletert sagspon), eller resirkulert og pelletert avisepapir. Noen rotter kan få luftveisirritasjoner eller reagere allergisk på enkelte typer burstrø, for eksempel dersom strøet er svært støvete. Sagspon/-flis eller treverk av gran og furu bør man for øvrig unngå, da disse avgir fenoler til luften som er skadelig for luftveiene (både for dyr og mennesker) og tilfører kroppen toksiner som belaster leveren og kan svekke immunsystemet. I og med at rotter er spesielt utsatt for luft-

Er rotta ikke temmet fra før må du være tålmodig og bruke mye tid på å gjøre den trygg på deg de første ukene.

veislidelser kan dette være svært uheldig for dem. I tillegg til strø kan man innrede buret med høy, halm, tøy, opprevet papir, dopapir, avisepapir eller lignende. Dette må skiftes ut ofte, gjerne annenhver dag, da det ellers vil lukte.

Fôring

Rotter er altetende, noe som betyr at de skal ha både plantekost og animalsk kost. Et godt rottefôr inneholder ca. 15 % proteiner, ikke for mye solsikkefrø og nøtter, og ikke alfalfapelletts, som veldig få rotter spiser. Bruk gjerne rottepellets som basisfôr og spe på med frisk frukt og grønnsaker, kokt ris og pasta. Friske spirer, kokt eggeplomme, kokt fisk og kjøtt, yoghurt, tørkede brødbiter, knekkebrød og biter av gulost er fint som snacks en gang iblant. Normalt fôrintak for ei rotte er på ca. 30-40 gram per døgn, avhengig av vannmengde og næringsinnhold i maten. Ferskmat som ikke blir spist skal fjernes daglig, og matskålen skal vaskes hver dag.

Rotter skal alltid ha friskt vann tilgjengelig, helst i drikkeflaske, da det ofte samler seg strø fra bunnen av buret i en vannskål, noe som forurenser vannet. Vannet i drikkeflasken skal skiftes hver dag.

Håndtering

Rotter har i utgangspunktet svært godt gemytt og vil sjelden bite mennesker. Likevel kan skremte rotter som ikke er vant til menneskekontakt bite ganske kraftig, så man bør ta det pent og rolig første gang man hilser på. Ei ny rotte du har fått med deg hjem bør først få litt tid til å roe seg ned. Nærm deg med hånda forsiktig, gjerne med en godbit. Etter hvert vil rotta lære at du er vennlig og ikke være redd. Er rotta ikke temmet fra før må du være tålmodig og bruke mye tid på å gjøre den trygg på deg de første ukene.

Ei rotte må aldri løftes etter halen! Det gjør vondt og kan skade halen, kanskje så alvorlig at deler av den må amputeres. Riktig måte å løfte rotter på er å holde dem under bryst/mage. De må ha støtte under bakføttene, men det kan godt hende at de heller vil sitte på skulderen din eller krysse inn i ermet.

Rotter er i utgangspunktet ikke spesielt kosete av seg. Selv om rotter ser ut til å sette pris på kontakt med mennesker er det sjelden at de sitter stille i lengre tid for å bli kost med. Noen rotter kan likevel bli riktige kosegriser.

Harde ting å gnage på er fint for å holde tennene i form, for eksempel kylling- eller kotelettbein, gnagestein eller greiner av frukttrær.

Daglig stell

Rotter er hardføre små dyr og klarer det meste av stell på egen hånd. Iblant kan det være nødvendig å klippe klørne deres. Da er det best å være to om jobben. Den ene holder rotta, mens den andre klipper klørne med en negleklipper. Pass på å ha godt lys. Ikke klipp i den rosa delen av neglen, dette er det samme som det rosa feltet på dine egne negler. Det er fint å ha en stor stein i buret, dette sliter på rotteklørne så man sjeldnere må klippe dem.

Noen få rotter har tenner som vokser skjevt. Siden rottetenner vokser kontinuerlig vil tennene etter hvert stikke ut og hindre rotta i å spise. Du kan få en veterinær til å klippe dem ned og til å vise deg hvordan det gjøres, så kan du eventuelt prøve deg på egen hånd etterpå. Harde ting å gnage på er fint for å holde tennene i form, for eksempel kylling- eller kotelettbein, gnagestein eller greiner av frukttrær.

Det er sjelden eller aldri nødvendig å vaske rotter, men siden de er nysgjerrige dyr som gjerne vil utforske ting hender det iblant at de får søl på seg. Da kan du holde rotta forsiktig under rennende, lunkent vann. Ved behov kan du bruke en mild sjampo for dyr. Skyll grundig etterpå og tørk rotta godt med et rent håndkle.

Helse og sykdom

Ei frisk rotte skal ha blank og tett pels, ingen sår og skorper i huden, og klare, blanke øyne. Det skal ikke være noe rødt sekret fra nese og øyne, dette er ofte tegn på stress eller sykdom. Dersom du har mistanke om at det er noe i veien med rottene dine, kontakt en veterinær. Det er bedre å spørre en gang for mye enn en gang for lite. Hvis rottene slutter å spise, har diaré, nyser eller surkler og piper når de puster, har rennende øyne eller nese, er slappe og uinteresserte i hva du foretar deg, ikke steller pelsen sin, ikke vil ut av buret, eller hyler når du rører ved dem, kan det være tegn på sykdom eller skade. Bruk litt tid hver dag til å se etter symptomer. Kjenner man rottene sine godt ser man fort når noe er galt.

De vanligste rottesykdommene

Luftveisinfeksjoner er det vanligste problemet hos rotter. Sykdommen kan ligge og lure under overflaten og senere utløses av for eksempel stress, trekk, kulde og støv, eller ved annen infeksjon og nedsatt immunforsvar. Rødt sekret fra øyne og nese er et tydelig stressymptom, og opptrer gjerne ved luftveislidelser. Nysing, snøfting, tung

pusting og pipende, hvesende eller surklende pust er tegn på at rotta kan ha en luftveisinfeksjon. Andre symptomer kan være anoreksi, vekttap, slapphet og krummet rygg. Kontakt veterinær for rask behandling. En ubehandlet luftveisinfeksjon vil lett kunne utvikle seg til lungebetennelse, som kan være dødelig.

Hudproblemer, kløe kan skyldes flere ting, men er ofte et resultat av ubalansert fôring. Kutt ned på fet mat som nøtter, solsikkefrø og lignende, eller på mengden proteiner. Noen rotter kan også være allergiske for høy eller andre typer burstrø, så prøv å fjerne dette for en periode og se om problemet bedrer seg. Gjør det ikke det kan en tur til veterinæren fortelle deg om det er noe mer alvorlig på ferde.

Svulster og byller opptrer noen ganger i eller under huden. Da bør veterinær kontaktes for om mulig å tømme byllen/svulsten og å utelukke kreft. Spesielt når rotter blir gamle kan det lett utvikle seg kreftsvulster. Svulstene kan dukke opp nesten hvor som helst på kroppen og de kan bli ganske store. Hunnrotter er mest utsatt. Noen ganger kan veterinæren fjerne svulstene med et kirurgisk inngrep, men de vil ofte dukke opp igjen senere. Man må alltid vurdere nøye om det er forsvarlig å utsette et lite dyr som rotta for den belastningen et kirurgisk inngrep medfører.

Ektoparasitter som lus, midd og lopper kan angripe rotter. Symptomer kan være kløe, matt og gulaktig pels, blemmer, flass, hårløse partier, skorper i huden og håravfall. Ektoparasitter behandles hos veterinær.

Klumper på ører og/eller hale skyldes en midd som kalles øreskabb, *Notoedres muris*. Denne var tidligere svært sjelden, men har dessverre blitt mer og mer vanlig. Den oppdages ved at rottene får skjellaktige klumper på øreflippene, rundt nesene, på halen eller på beina. Det klør ikke til å begynne med, men hvis rottene ikke blir behandlet kan det utvikle seg til å bli svært plagsomt. Behandles hos veterinær.

Ringorm er en soppinfeksjon som også kan smitte over på mennesker. Symptomer er håravfall på begrensede områder og rødlig hud. Behandles hos veterinær.

Nyresvikt er vanlig hos eldre rotter og oppstår mest hos rotter som får rikelig med protein i kosten. Symptomer på nyresvikt kan være økt drikkelyst og økt mengde urin. Etter hvert kan det utvikle seg vann i lungene. Innen symptomene viser seg er nyrene skadet og behandling er lite gunstig. Det kan hjelpe å føre med mindre protein og blande inn kokt ris i kosten for å hemme utviklingen av nyresvikt.

Diaré kan komme av flere ting, blant annet skifte av fôr, uegnet, bedervet fôr, innvollsorm og unormal bakterieflora, antibiotikakur, stress- og angsttilstander. Hvis diaréen varer i mer enn ett døgn bør veterinær oppsøkes.

Disse brosjyrene er et samarbeidsprosjekt mellom Mattilsynet og interesseorganisasjoner. Hensikten er å gi grunnleggende kunnskap og veiledning til deg som har eller tenker på å skaffe deg kjæle- eller hobbydyr. Brosjyrene kan også lastes ned i pdf-format på www.mattilsynet.no

